

ИСТОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ
ТА СУЧАСНИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ПРОЦЕС

УДК 82.09

В. А. Гусев

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри зарубіжної літератури
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МАСОВА ЛІТЕРАТУРА В СУЧАСНІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СИТУАЦІЇ

У статті уточнюються наявні уявлення про вплив соціокультурної ситуації на функціонування масової літератури, на «оповідні формули», що реалізуються в її текстах. В українській, російській, польській та інших слов'янських культурах у наші дні активно розвивається масова література в різних жанрових іпостасях: жіночий роман, детектив, бойовик, фентезі. Масова література різко змінила структуру літературного поля, впевнено зайнявши більшу його частину. Вона не тільки втішає й розважає, а й відтворює, транслює базові цінності національних культур, адаптуючи їх до масового сприйняття.

Ключові слова: літературне поле, масова література, «розповідні формули», читацька рецепція.

Постановка проблеми. В українській, російській, польській та інших слов'янських культурах у наші дні активно розвивається масова література в різних жанрових іпостасях: жіночий роман, детектив, бойовик, фентезі. Масова література різко змінила структуру літературного поля, впевнено посівши більшу його частину. Високій, серйозній, якісній, а тим більше експериментальній літературі місце дісталось скромне, адже вона не відповідає літературній компетенції широкої читацької публіки. З початку нинішнього століття традиційні функції літератури як засобу усвідомлення суспільних норм, що стають частиною нашого внутрішнього досвіду, розваги тощо, все ширше перебирають на себе нові медіа, фотографія, інсталяція, мультимедійні акції. Наприкінці ХХ століття в культурі відбулися помітні зрушення, пов'язані зі зниженням соціального статусу літератури і трансформацією читача в глядача, який часто звертається до книги тільки після того, як вона була екранізована.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Література розвивається в руслі сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на широкого споживача. Виникло парадоксальне протиріччя між популярністю «формульних»

жанрів у різних читачів, у тому числі тих, кого прийнято вважати «елітарними», і майже повним ігноруванням або зневажливою їх оцінкою як «не-літератури» з боку літературознавців. Хоча треба зазначити, що останніми десятиліттями все ж з'явилася низка статей і монографій, присвячених масовій літературі [3–6; 8; 11; 13; 16]. Дослідники осмислюють способи авторського письма, обумовлені іншими, звичними контекстами інформаційного середовища, глобальної міфології, диференційованої культури споживання тощо.

Проте термін «маскультура» прояснений усе ще недостатньо. У зв'язку з цим Дж. Сторі зазначає: «Замало лише проаналізувати масову культуру – нам завжди доведеться зіставляти її з її протилежною. І хоч що ми оберемо як антипод: високу культуру, культуру робітничого класу, комерційну, народну культуру тощо – це неминуче й посутньо вплине на визначення масової культури» [9, с. 35].

Ми будемо зіставляти масову культуру з однією з її протилежностей – високою культурою.

Метою статті є аналіз жанрово-стильових особливостей масової літератури – різновиду сучасної словесності, зверненої до гранично широкої некваліфікованої читацької аудито-

рії, вивчення тих форм зв'язків між читачем і письменником, які склалися в цій парадигмі. Зрозуміло, висвітлення цих питань у статті на вичерпну повноту не претендує. Відповідно до специфіки досліджуваного матеріалу, застосовано системний підхід, який передбачає використання описово-аналітичного, історико-генетичного, функціонального методів та елементів рецептивної естетики, психології й соціології літератури.

Виклад основного матеріалу. Уже неодноразово зазначалося, що масовий читач надає перевагу детективам, фентезі, «рожевим» романам – чарівним казкам сучасного міста, написаним нехай недбало і наспіх, але доступною мовою, що розповідають про життя і смерть, про любов і ненависть нових «принців» і «попелюшок». У 1990-і роки на авансцену вийшов й утвердився там, постійно збільшуючи тиражі, детектив – найрізноманітніших жанрових різновидів, з різними каналами комунікації й адресатами.

Детективна література стала популярною в Польщі. І якщо раніше польський детектив пов'язували насамперед з ім'ям Іоанни Хмелевської, то нині на слуху такі імена, як Катажина Бонда («Дівчина півночі», 2014; «Чотири стихії Саші Залуски», 2014–2015; «Ліхтарики», 2016 тощо), Зигмунт Мілошевський («Домофон», 2005; «Зміїні гори», 2006; «Заплутаність», 2007; «Зерно правди», 2011), Марек Краєвський («Фурії», 2010; цикл «Інспектор Еберхард Мок», 2005–2012; «Числа Харона», 2011; «У безодні темряви», 2013 тощо), Марчин Вронський (серія «Комісар Мачеевський», розпочата у 2012 р.) та ін. Але, звичайно, поки що їхня популярність не така висока, як в І. Хмелевської, чий романи перекладені багатьма мовами і знайшли свого читача в усьому світі. До того ж деякі романи І. Хмелевської екранізовані, що, безсумнівно, додало їм популярності.

Детектив став розвиватися й у російській літературі, а з появою романів О. Мариніної відбувся справжній розквіт цього жанру, зокрема детектива, написаного письменницями та адресованого жінкам – найширшій і найбільш чуйній читацькій групі. Тільки перерахування авторів такого роду творів зайняло б кілька абзаців. Серед них можна виділити Т. Устинову, Д. Донцову, Т. Полякову, П. Дашкову, М. Серову та ін. «Жіноча аудиторія вибирає «затишні», «неспішні» або іронічні детективи, написані жінками <...>, – підкреслює М. Черняк. – Причому

важливо зазначити, що саме в подібних детективах відбувається найбільше змішування жанрів (це своєрідний синтез любовного, побутового та пригодницького роману з елементами детективу). Чоловіча аудиторія традиційно вибирає бойовик, «круті», шпигунські детективи і детективи сатиричні» [15, с. 215–216].

У сучасній українській літературі також стали з'являтися вдалі зразки детективного жанру (В. Кожелянко, С. Стеценко, С. Пиркало, Ю. Винничука, А. Кокотюхи та ін.). Цим авторам удалося наповнити популярний жанр самобутнім національним змістом. Творчий діапазон цих письменників досить широкий. Скажімо, А. Кокотюха пише книги для дітей, історичні романи, детективи, біографії відомих особистостей. Він – автор серії ретродетективів, у центрі сюжетів яких – адвокат Клим Кошовий і впливова львівська красуня Магда Богданович. Їх сюжети розгортаються у вдало стилізованому історичному часі, підкреслено ігровому й водночас життєподібному. Перший роман серії («Адвокат з Личаківської») вийшов у 2015 р. Герой полюбився читачам, і письменник закріпив свій творчий успіх, видавши один за одним ще кілька творів з тим самим героєм у центрі розповіді. Це «Привид із Валової» (2015), «Автомобіль з Пекарської» (2015), «Коханка з площі Ринок» (2016), «Різник із Городоцької» (2016), «Офіцер із Стрийського парку» (2017), «Втікач із Брігідок» (2017). Як бачимо, навіть назви романів автор організував так, що відразу помітна серія, і це, безсумнівно, також приваблює читача.

Андрій Кокотюха є також автором низки інших детективних книг. Серед них – повість «Поховання Аделі» (2013), роман «Темна вода» (2006), у якому поєдналися традиції детективу й готичного роману; детективи «Живий звук» (2008); «Подвійна пастка» (2011); «Удар Скорпіона» (2011); «Чужі скелети» (2016); «Легенда про Безголового» (2016). Центральними героями цих романів є відставний міліціонер, журналіст, адвокат, хірург. Вони нагадують класичних персонажів пригодницького роману й разом із тим утілюють ціннісно-нормативні фрейми української культури.

Твори всіх жанрів масової літератури створюються відповідно до певних «оповідних формул» (Дж. Кавелті). Їх використання дає читачеві змогу максимально наблизитися до своїх внутрішніх бажань, на час вийти за рамки навколишньої дійсності, ідентифікуватися з героями, які мають надзвичайні можливості, допомага-

ють у вирішенні проблем, що постають перед ними. Варіанти схожих детективних сюжетів виникають у низці творів, вони зустрічаються в багатьох національних літературах. Про такі творчі перетини йдеться в статті С. Філоненко «Любовний трикутник, фантом і докори сумління: адаптація формули зарубіжної кримінальної прози в повісті Андрія Кокотюхи «Поховання Аделі». Дослідниця стверджує: «Адаптація оповідної «формули» французького кримінально-психологічного роману українським автором доводить не тільки продуктивність такого механізму створення вторинного тексту (історії про неможливість «ідеального злочину»), а й перспективи пристосування його до українських реалій – культурних, соціальних, економічних» [12, с. 214].

Творці популярної літератури чітко бачать свого адресата. Скажімо, Любо Дереш зазначає: «... в мою МЕТУ не входить намір писати високу літературу, а скоріше доносити до конкретного кола читачів деякі меседжі, смисли. У цьому плані «примітивізм» мені здається доцільним, оскільки є доступним. Тож основне завдання – передавати, популяризувати певні ідеї...» [2, с. 16]. Це завдання Любо Дереш успішно вирішує у творчості. Його перший роман («Культ») вийшов у 2002 році й відразу ж привернув увагу читачів. У тому ж році опублікований роман «Архе», у 2004 році – «Поклоніння ящірки», у 2006 році – «Намір», у 2007 році – «Трохи п'ятьми». Після перерви автор знову порадував шанувальників своєї творчості, видавши у 2011 році роман «Голова Якова». Усі твори Любо Дереша є захопливим читанням, їх можна зарахувати до якісної масової літератури, або мідл-літератури.

Для елітарної, експериментальної літератури обов'язкове ставлення до тексту не тільки як до лінійної послідовності подій, а як до складного, багатомірного художнього цілого, що створює широке семантичне поле асоціацій. Важливо підкреслити, що серйозне читання для кваліфікованого читача – задоволення особливого роду. Про такий спосіб читання, коли читач полонить «уже не об'єктом (у логічному сенсі слова) тексту, розшаровується на безліч істин, а слоїстістю самого акту, означення (significance)...» [1, с. 470], писав Р. Барт. Він уважав, що «аристократичний» читач знайде задоволення в самому акті висловлювання, більше того, буде «трепетно куштувати, ніжно смакувати текст...» [1, с. 470]. Але існує й інший тип

читання, який веде читача «через кульмінаційні моменти інтриги; цей спосіб ураховує лише протяжність тексту й не звертає ніякої уваги на функціонування самої мови» [1, с. 469–470]. Саме так сприймаються тексти більшістю читачів. Жанрові моделі масової літератури припускають, що сюжет веде до передбачуваності щасливого фіналу, і читач спрямовується до нього через «кульмінаційні моменти інтриги».

Однією з найважливіших функцій масової літератури є компенсаторна, яка дає читачеві змогу піти від дійсності в якийсь віртуальний світ, де всі життєві перипетії легко розв'язуються. Для цього текст повинен відповідати двом психологічним потребам – бажанню інтенсивного збудження та бажанню усунути від реальних життєвих трагедій. Автори масової літератури прагнуть ураховувати природну потребу читача в релаксації, ескапізмі, намагаються розважити читача й запропонувати йому варіант здійснення мрій. Як зауважив ще В. Шкловський, «читач купує разом з книгою якийсь уявний добробут» [18, с. 205], він – як дитина, яка «тримається за сукню матері, а вона втішає його, так тримається за сторінки книг і рукописи читач» [18, с. 205]. Тут йдеться про Діккенса, і в цьому зв'язку треба ще раз відзначити, що доля книги, яка потрапила до кола актуального читання, своєрідно переломлюється в середовищі кожної категорії читаючої публіки. Так само як і Діккенс, сучасні письменники прагнуть утішити й підтримати читача, інша справа, що це вдається їм не завжди. На свій лад роблять це представники й масової літератури й белетристики (мідл-літератури), причому вони не тільки розважають і підбадьорюють, а й транслюють базові культурні цінності; їм рівною мірою протипоказані як ідеалістичний утопізм, так і ствердження принципової несумісності ідеалу та повсякденної реальності. І в цьому випадку може виникнути «нова» класика, як це сталося з циклами детективних оповідань А. Конан Дойля і Г.К. Честертон. А. Таранова справедливо зазначає, що «поняття «високої» та «масової» літератур можуть отримувати різне змістове наповнення залежно від конкретних історичних умов, панівних теорій і поглядів наукової спільноти, мети дослідження та прераференцій конкретного дослідника» [10, с. 55].

Постмодерністи спробували задовольнити потреби будь-якого читача, знявши розбіжність між високою й масовою літературою. Масова література розраховує на те, що читач охоче прийме розхожий сюжет у новому обробленні.

Але й у цьому випадку під час «переспіву» вічних сюжетів, скажімо, про Червону Шапочку або Попелюшку, можливий рух до якісної белетристики. У. Еко в «Нотатках на полях «Імені рози» зазначає, що «ідеальний роман» повинен піднятися над сутичкою «чистого мистецтва із заангажованим, прози елітарної – з масовою <...> За моїми поняттями, тут доречно порівняння з добрим джазом або класичною музикою. Слухаючи повторно, стежачи за партитурою, помічаєш те, що першого разу проскочило повз» [19, с. 462]. При такому віртуозному повторному втіленні формул масової літератури в «ідеальний роман» вони оживають, наповнюються новим змістом і можуть привернути увагу як масового, так й елітарного, досвідченого читача. У них, як правило, поєднується цікавий, напружений сюжет, за розвитком якого й стежитиме недосвідчений читач, і відсилання до культурних традицій, ряд алюзій, які виявить читач кваліфікований. Можна назвати в цьому зв'язку романи Дж.К. Роулінг про Гаррі Поттера, в яких є численні відсилання до Діккенса, Льюїса, Толкієна. Два рівні кодування притаманні й романам Б. Акуніна, під час читання яких у кваліфікованого читача виникає довгий ряд алюзій, і якщо почати перераховувати їх джерела, то треба буде назвати Едгара По й Гіляровського, Конан Дойля і Достоевського... У цих випадках читачеві пропонується захоплива й не дуже обтяжлива літературна гра, що характерно й для останнього роману Б. Акуніна «Не прощаюся» (2017), де читач знайде відсилання до трилогії О. Толстого «Ходіння по муках» і сюжету фільму «Ад'ютант його високоповажності» (можна також уловити й іронічне відсилання до роману Дж. Джерома «Троє в одному човні (як не рахувати собаки)»). Така література перебуває на перетині масового й елітарного та може бути визначена як міدل-література [14; 17].

Використання «подвійного кодування» призводить до того, що рецепція одного тексту читачами різної компетенції створює прочитання, що значною мірою різняться між собою. Так, «Таємниця» Ю. Андруховича може бути прочитана і як нон-фікшн автобіографія, і як художньо втілені роздуми про жертвовну природу творчості й долі художника, показану кризь біблійні алюзії, результат залежить від того, як читач ставитиметься до містифікацій автора. Популярні в читача романи Л. Дереша та С. Жадана експериментальні значно меншою мірою, вони скоріше відповідають звичному,

стандартному читацькому горизонту очікувань, хоча, мабуть, роман С. Жадана «Месопотамія» все ж ближче до літератури експериментальної, що передбачає високу компетентність читача.

Поняття літературної компетенції ґрунтується на тих імпліцитних знаннях, з якими читач і письменник підходять до тексту. Розрив масового читача з високою літературою експлікований, скажімо, в бесіді героїв роману В. Пелевіна «Ампір В» (2006):

«– Ты знаешь, кто такие термиты? – спросила она.

– Да. Слепые белые муравьи. Они выедают изнутри деревянные вещи. Про них ещё этот писал, как его, Мракес.

– Маркес? – переспросила Гера.

– Может. Я не читал, знаю чисто по дискурсу. Как и про термитов. Живых не видел» [7, с. 193].

Елітарна література орієнтована на читача з великою літературною пам'яттю, який, зрозуміло, читав Маркеса, а не знайомий з ним тільки по «дискурсу», тоді як література масова передбачає в читачеві обмежений культурний досвід і коротку пам'ять, розраховуючи на те, що він не впізнає поширеного сюжету в новій обробці, не зверне увагу на мовні недбалості й сюжетні невідповідності.

Для елітарної літератури характерна «жанрова гра» – жанрове винахідництво, гібридизація жанрів, активне використання форматів і мовного образу нехудожніх текстів, тоді як твір масової літератури маркований як художній і прагне максимально відповідати своїй жанровій характеристиці. В оповідних жанрах це позначається насамперед на сюжетному плані та мовних засобах його побудови. У масовій літературі цінується передусім сюжетність і не припускається ані розмивання сюжетної лінії засобами ліризації, ані уповільнення сюжетної динаміки в результаті збільшення частки описових композиційних блоків (таких як портрет, пейзаж, інтер'єр тощо). Творці високої літератури більше покладаються на співтворчість читача й можуть собі дозволити несподіваний мовний вигляд тексту, фрагментарність, ослаблену сюжетність, яка передбачає інший рівень сприйняття.

Завдяки налагодженню конвеєрного виробництва масової літератури принцип клішованості, належність до певної «оповідної формули» проявляються на всіх її формально-змістових рівнях: ім'я або псевдонім автора, назва, обкладинка є первинними сигналами належ-

ності книги до певного жанрово-тематичним простору. Цей сигнал повинен бути зрозумілий широкому колу читачів. Скажімо, вже в художньо-поліграфічному оформленні, «алографічному паратексті» (Ж. Женетт), сучасних масових романів відображені й гендерні стереотипи сучасного суспільства. Чоловіче та жіноче начала чітко марковані вже на обкладинці: вигадливі віньетки, чарівні красуні й м'язисті герої, з одного боку, та одягнені в камуфляжну форму або в елегантні костюми в дусі Джеймса Бонда – з іншого. Так, гендерна диференціація детективного жанру ясно проявляється вже в особливостях оформлення обкладинки книги. Паратекстуальні елементи не варто розглядати як щось другорядне щодо тексту. Це дуже значущі сигнали потенційному покупцеві-читачеві.

Й автори, і читачі масової літератури взаємно один від одного залежать: спочатку письменник «закохує» читачів у той чи інший спосіб (якщо йдеться про романні серії), а потім потурає їхнім смакам, які сам же і прищепив. І вже неважливо, що якість «свіжих» книг, де задіяні одні й ті самі герої, що полюбилися, помітно нижча за якість більш ранніх творів; тепер читач прощає й повтори, і стилістичну недбалість, і зайве моралізаторство. Головне те, що читач відчуває радість упізнання. Автори масової літератури культивують у ньому віру в маленьке диво, неймовірні щасливі збіги, вони оптимістичні й не бояться пафосу, хоча часом коректують і пом'якшують його іронією. Усе це й призводить до того, що більшу частину прилавоків книгарень займає популярна література, яка втішає та розважає.

Між авторами та їхніми невибагливими, але по-своєму вимогливими читачами встановився міцний зв'язок. З одного боку, автор популярної літератури цілком залежить від читача, прагнучи завжди й у всьому відповідати його «горизонту очікування». З іншого – читач масової літератури підпорядкований автору, який не вимагає від нього високого ступеня співтворчості й веде впевненою рукою через лабіринти пригодницького сюжету до заздальгідь відомого щасливого фіналу: злочинець викритий і покараний, героїня знаходить коханого, а нерідко заодно й заможність. Масовому покупцеві потрібна масова література. Саме він визначає те, про що і як варто писати.

Висновки і пропозиції. Масова література входить як один зі складників до структури національної культури. Вона послідовно міметична,

створює ефект «упізнання реальності», відображає побут, звичаї, втілює національну ментальність. Однак, зрештою, автори популярної літератури прагнуть включити повсякденний досвід читача в макрокосм символічних цінностей культури, нехай і на рівні прописних моральних істин, які сумніву ніколи не підпадають: добро та зло абсолютні й абсолютно конкретні. Її позитивні герої зміцнюють підвалини буття, що похитнулися: злодій – знайдений і покараний, чеснота – винагороджена, вона тріумфує. Висока, інноваційна література стверджує й порушує власні кордони і традиції, використовуючи різні наративно-стилістичні, алюзивні, провакаційні стратегії. Масова література, навпаки, передбачає більш визначену і стійку конвенцію між читачем і письменником. Її творці не ставлять перед собою завдання досягнення нових смислів та освоєння нових художніх форм їх вираження, задовольняючись уже знайденим. Але поки покупець упевнено бере з полиці нову книгу знайомого автора у звичній яскравій суперобкладинці, масова література визначає характер книжкового ринку. Вона не тільки втішає й розважає, а й відтворює, транслює базові цінності національних культур, адаптуючи їх до масового сприйняття.

Попри цілу низку ґрунтовних досліджень, присвячених маскульту, необхідне подальше поглиблене вивчення того, як традиційні жанри детективу, пригодницького, жіночого «рожевого» роману, фентезі розвиваються та функціонують у національних літературах, як універсальні оповідні формули адаптуються в сучасних соціокультурних умовах.

Список використаної літератури:

1. Барт Р. Удовольствие от текста. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. М. 1989. С. 468–475.
2. Дереш Л. Человек в мягкой обложке. Корреспондент. 2008. № 18 (307). 17 мая. С. 16.
3. Дубин Б.В. Очерки по социологии современной культуры. Москва, 2001. 416 с.
4. Зборовська Н. Сучасна масова література в Україні як загальнокультурна проблема. Слово і час. 2007. № 6. С. 3–8.
5. Кривопишина А. Масова та елітарна літератури: критерії розмежування і проблема смаку. Вісник Черкаського університету. 2013. № 5. С. 35–41.
6. Массовая литература сегодня: учебное пособие. Москва, 2009. 424 с.

7. Пелевин В.О. Амфир В: Роман. Москва, 2006. 416 с.
8. Романенко Е.И. Семиотическое пространство массовой литературы: теоретический аспект. Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2014. № 3 (33). Ч. 2. С. 162–167.
9. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Київ, 2005. 360 с.
10. Таранова А. «Велике нечитоме» і академічний канон: проникнення масової літератури до парадигми літературознавства. Слово і час. 2008. № 11. С. 50–55.
11. Філоненко С.О. Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр: монографія / наук. ред. Т.І. Гундорова. Донецьк, 2011. 432 с.
12. Філоненко С. Любовний трикутник, фантом і докори сумління: адаптація формули зарубіжної кримінальної прози в повісті Андрія Кокотюхи «Поховання Аделі». Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2015. № 1 (15). С. 210–215.
13. Цветкова Б.Л. Массовая литература как культурный феномен. Вестник Нижегородского гос. ун-та им. Н.И. Лобачевского. Серия «Социальные науки». 2016. № 2 (42). С. 128–135.
14. Цыплаков Г. При чѐм тут маркетинг? Знамя. 2006. № 4. С. 179–191.
15. Черняк М.А. Современная русская литература. Санкт-Петербург – Москва, 2004. 336 с.
16. Черняк М.А. Массовая литература XX века: учебное пособие. Москва, 2007. 432 с.
17. Чупринин С. Звоном щита. Знамя. 2004. № 11. С. 147–159.
18. Шкловский В.Б. О теории прозы. Москва, 2004. 384 с.
19. Эко У. Заметки на полях «Имени розы». Имя розы. Москва, 1989. С. 427–486.

Гусев В. А. Массовая литература в современной социокультурной ситуации

В статье уточняются существующие представления о влиянии социокультурной ситуации на функционирование массовой литературы, на «повествовательные формулы», реализуемые в ее текстах. В украинской, русской, польской и других славянских культурах в наши дни активно развивается массовая литература в разных жанровых ипостасях: женский роман, детектив, боевик, фэнтези. Массовая литература резко изменила структуру литературного поля, уверенно заняв большую его часть. Она не только утешает и развлекает, но и воспроизводит, транслирует базовые ценности национальных культур, адаптируя их к массовому восприятию.

Ключевые слова: литературное поле, массовая литература, «повествовательные формулы», читательская рецепция.

Husiev V. A. Mass literature in modern socio-cultural situation

The article clarifies the existing ideas about the influence of the social and cultural situation on the functioning of mass literature and on the “narrative formulas” in mass literature texts. Mass literature is actively developing in various genres of modern Ukrainian, Russian, Polish, and other Slavic cultures: woman’s novel, detective, action fiction, fantasy. Mass literature has dramatically changed the structure of “literature space”, confidently occupying the most part of it. Mass literature not only comforts and entertains, but it also reproduces, and transmits the basic values of national cultures, adapting them to mass perception.

Key words: literary space, mass literature, “narrative formulas”, reader’s reception.